

Murathan Mungan (Turecko)

Básník, dramatik, prozaik, scenárista, jeden z nejčtenějších tureckých autorů současnosti, mj. také neoficiální mluvčí LGBT komunity v Turecku. Narodil se v roce 1955 v Istanbulu, na Ankarské univerzitě absolvoval divadelní vědu, poté působil v divadlech v Ankaře a Istanbulu. V pětadvaceti letech vydal svoji prvotinu, básnickou sbírku *Osmanlıya Dair Hikayat (Příběhy o Osmanech)*, která jej doslova přes noc vystřelila ke hvězdám. Od té doby publikoval na třicet dalších knih poezie i prózy. Je autorem několika divadelních her; dvě z nich, *Mahmud ile Yezida (Mahmud a Yezida)* a *Taziye (Soustrast)*, jsou vůbec nejhranějšími dramaty moderního tureckého divadla. Jeho povídkové sbírky, jako např. *Üç Aynalı Kirk Oda (Čtyřicet pokojů se třemi zrcadly)*, se řadí k tomu nejlepšímu, co současná turecká literatura nabízí. „Vztahy mezi jazykem a myšlením a jazykem a skutečností lze nahlížet různě. Když mluvíme o jazyku, musíme rozlišovat jazyk ulice, jazyk všedního dne, jazyk diskurzu, rodný jazyk, cizí jazyk a tak dále. Jazyk, který používám při psaní já, je jazykem literatury,“ říká spisovatel, který je právem považován za virtuosa slova.

ukázkou přeložila Tereza Semotamová

„995 km“

1

Probudil se k ranní modlitbě. Přesně, jako by v jeho mozku někdo sepnul spínač. Ráno pokaždé zprudka otevřel oči, jako se ho někdo dotkl nebo na něj mluvil. Rozespalost neznal. Umyl se vodou, včera ohřátou, dnes už vlažnou, rychle, ale ne překotně se oblékl a opustil dům, přičemž na ulici udělal první krok nejprve pravou nohou a zamumlal modlitební frázi. Ve tváři měl vepsané přesvědčení, že na svět je třeba přinést spásu.

Pod temnými křídly ještě ne zcela rozkvetlého rána procházel ve stínu tlustých, vysokých kamenných zdí uličkami k mešitě. Vnitřní klid, který jej tam okamžitě zaplaví, jej jako pokaždé vykoupí od řetězů světa. Zbožně vykonal svoji modlitbu a vroucně šel k zemi, neboť mu od dětství vtloukali do hlavy, že pokud při modlení pomyslí na něco jiného nebo mu jen něco jiného půjde hlavou, Bůh jej nevyslyší, a tak nedopustil, aby cokoli vstoupilo mezi něj a Boha, a téměř extaticky padal k zemi. Stejně jako nyní. Přitom zapomínal na své Já, od všeho se odpoutal a cítil se zcela oproštěný od času. V důležité, vyvolené dny jako tento cítil ještě hlubší, ještě silnější pouto s Bohem. A tak ho napadlo, že překvapen může být pouze při modlitbě, protože jinak se má neustále na pozoru. Pokud ho jednoho dne zavraždí, tak by to bylo právě během modlitby, to už tušil, jako by hluboko v něm byl nějaký osudový knoflík, který jednou někdo zmáčkne.

Jako pokaždé onoho rána svoji duši naplnil Bohem, a všechny pocity, které téměř zaslepovaly jeho nitro, jej opět nechaly hluboce pocítit, že to, co se chystá udělat, je správné. Byl klidný a ovládal se, cítil na svých ramenou povinnost, kterou byl pověřen, a v srdci velkou

zodpovědnost. Věděl, na co se v tomto pomíjivém světě dal. Jeho klid byl nyní to nejdůležitější.

Po modlitbě v mešitě se vrátil domů, dal si čaj a dosyta se najedl, neboť bez pořádné snídaně nikdy nic nepodnikal. Cestou si koupil sendvič s osmaženými játry. V normální dny by ho okamžitě snědl, zíral by na drolicí se omítku na zdi nebo do tváří brzkých hostů, kteří v nevýrazném světle nahých žárovek nevyhnutelně pokrytých mrtvými mouchami působili ještě unaveněji, ale tentokrát si sendvič nechal zabalit. Stejně jako všichni ostatní lidé tady den nejraději začínal tímto sendvičem, se spoustou cibule a petržele, sumahem a červeným pepřem. Díky tomu byl celý den sytý, hlad ho jen tak neporazil. To bylo důležitější než požitky z jídla, to člověka naučila nouze.

Doma svůj plán ještě jednou pečlivě prošel. Zdálo se, že všechno je správně. Svými pronikavými očima zcela bez lesku si v zrcadle prohlížel svoji tvář, která mu připomínala stěnu. Kdykoli se takhle prohlížel, získával pocit sebedůvěry, neboť ta tvář nikomu nic neprozrazovala, a možná právě proto byl pro onen úkol vyvolen, nebo jej Bůh právě proto vybavil tváří bez výrazu a matnými očima. Aby světu nic nesdělil. A aby nikdo, kdo se na něj podívá, nic neviděl. Neměl ve zvyku se zkoumavě pozorovat v zrcadle; nejčastěji se na sebe díval v zrcadle u holiče nebo ve výloze při chůzi. Ovšem pokaždé, když si představoval, že jeho tvář působí jako nějaká zeď, zachvátil jej pocit pýchy. Měl zrovna radost, byl smutný, trpící, rozrušený? To nešlo říct. Měl jednu z těch tváří, které nelze uchopit, prohlédnout, znovu někde poznat. Jeho hlas se té tváři sotva vyrovnával, byl studený a tvrdý jako ocel. Jakou ale asi tak má tvář, když se modlí? Lze z ní vyčíst hluboké propojení s Bohem? To nedovedl říct. Zatímco už dávno ze své tváře všechno vyhnal, což souviselo se světem, bylo možné, že pouto, které během modlitby s Bohem navázal, na jeho tváři vykouzlil zvláštní výraz? Pokud ano, pak jej vnímal pouze Pán sám, a to dostačovalo. Jen Bůh tedy viděl jeho skrytou, sváry světa nepošpiněnou tvář, v onom posvátném okamžiku tedy viděl do jeho nitra. Toto poznání v jeho srdci zažehlo jasné světlo, neboť mezi Pánem a jím nyní bylo ještě další pouto.

Vstal a uklízel byt. Byl to jeho byt, patřil vzdáleným příbuzným. Na takových místech strávil celé dospívání, ba celý svůj život a žádný vlastní byt nikdy neměl.

Když se ho na to někdo zeptal, pomyslel si: „Boží dům je můj dům.“ Když byl hotový, dal si revolver pečlivě do kapsy bundy. Tak jako pokaždé ho ještě jednou odjistil a zase zajistil a spočítal patrony, jako by to byly korálky na modlitební řetízku. Bylo to pro něj něco jako modlitba, dělal to ale i z nutkové potřeby, jen aby nic neponechal náhodě.

Jistým, ale mírným krokem vyšel z domu. Stejně jako všude jinde to i tady bylo zase tak, jako by v onom bytě nikdy nebyl, nikdy tam nenocoval. Nezanechal žádnou stopu. To se naučil už v mládí. Celá jeho existence na světě neměla zanechat žádné stopy. Svět byl pomíjivý, byl světem smrtelníků. Nechtěl v něm být nikomu zátěží, nikým povšimnut. Na onom místě, v onom davu lidí se choval tak nenápadně, jak to jen šlo, stahoval se zcela do sebe, a po chvíli se lidé kolem chovali a bavili, jako by tam vůbec nebyl. Nikdy nikoho neprosil o pomoc a neustále dbal na to, aby nikomu nebyl zavázán vděkem, aby si jednoho dne nevyslechnul, že musí někomu něco oplatit. Dokonce ani vůči svým nejbližším příbuzným nechtěl mít žádné závazky. Po léta u všech příbuzných, u nichž bydlel, velmi dbal na to, aby nepanova žádná

nelibost, aby ničím nepoutal pozornost. Tam, kde přepsal, vstával jako první, ustlal lůžko, tiše něco pojedl, a jako šikovný pachatel, který po svém zločinu smaže všechny stopy, pečlivě odstranil všechno, co by odkazovalo na noc a jeho spánek na onom místě, zničil jakékoli důkazy svého pobytu. A to natolik důkladně, že dalšího rána nikdo nebyl schopen říci, jestli tam někdo vůbec přespál a v jaké posteli.

Přitom mu přišla vhod i jeho mlčenlivost, jeho uzavřenost, jeho nehybný výraz v tváři, který neprozrazoval žádný pocit, střízlivé pohledy, které nedávaly ani vytušit, jak nemilosrdný je. Často zažíval, že většina lidí se ve společnosti hlasitým projevem a přehnaným gestikulováním snažila vyniknout, být nápadná, imponovat ostatním. On naproti tomu volil co možná největší zdrženlivost, dařilo se mu být co možná nejvíce neviditelný. Docházelo tak k tomu, že v průběhu let se při spoustě příležitostí posbíral o lidech spoustu informací a každou z nich si pečlivě pamatoval. Na daném místě a v danou chvíli tyto informace bez milosti využíval. Silné pocity pomsty mu byl příliš vlastní, doznívající paměť, a když nenáviděl, nenávisť mu tepala v žilách.

Na facku, kterou dostal jako dítě, zareagoval patnáct let poté tím, že pod velkým platanem uprostřed trhu skolil jedinou kulkou muže, který se právě vracel z mešity. Nikdo nevěděl, proč majitel obchodu, který žil život v ústraní, náhle musel zemřít, a ze všeho nejméně ten muž, který na tu facku už dávno zapomněl.

Pro mstitele šlo naproti tomu o akt boží spravedlnosti. Ničí utrpení nemělo zůstat nepotrestané. I msta je něčím jako zbožností. Tak rok za rokem toto všechno zaznamenával v knize. Za každé zraňující slovo, každý pohrdavý pohled, každé urážlivé chování později pachatele hnal k odpovědnosti, a tak to hodlal dělat i v budoucnosti. S každým jednou hodlá vyrovnat účty. Dokázal si počkat.

Každá msta má svůj soudný den. Co možná nenápadněji – jak smluveno – se vydal uličkami a pasážemi na cestu do hotelu. Když tam dorazil, zdržel se krátké modlitby při náhlém nebezpečí, neboť jej tam zavedla čistě světská záležitost, v níž slova Pána neměla své místo. Navíc jakýkoli výraz ve tváři by mohl případnému svědkovi utkvět v paměti. A tak uzavřel dveře svého srdce, v nichž tiše setrvalo Boží slovo.

Na vstupních schodech se cítil dostatečně klidný, jen o to šlo. Tak tomu bylo doposud vždy, a z tohoto železného klidu vznikala sebedůvěra, kterou znovu a znovu dokázal rozvíjet dál. Kolem svého nitra vystavěl zeď, která nebyl o nic méně mocná než městské opevnění v Diyarbakiru, a na čem mu skutečně záleželo, se skrývalo za onou zdí a jejím stínem.

Když se otevřely automatické dveře, viděl, že u vrátnice stojí opět ten stejný mladý muž jako den předtím, který ho už viděl; to nebylo dobré. Přitom si vypočítal, že touto dobou by s největší pravděpodobností měl mít službu už někdo jiný. Každopádně tam stál zase on. Možná to bylo jedno z těch malých nevypočitatelných, všude číhajících znamení, která osud člověku někdy sesílá. Nedal na sobě ale nic znát. To byla jen zkouška, jak klidný ve skutečnosti je. Samotná zkouška na něj ale teprve čekala.

„Rád bych za Saimem Baranem,“ řekl co možná nejnahodileji.

Mladý muž se podíval na desku s klíči, poté sáhl po telefonu. Jako by ho najednou něco napadlo, zastavil se a pozorně si prohlížel návštěvníka a nebyl si jistý, jestli mu má vykat nebo

tykat.

„Byl jste tady už včera, že?“

„Ano, a pan Baran mě sem povolal i na dnešek.“

Mladý muž zvedl telefon a ohlásil návštěvníka. „Zatím se posaďte,“ vyzval ho poté, ale on to odmítl. Tady je to lepší.

Krátce na to už scházel Saim Baran po schodech, které byly pokryté ošoupaným červeným běhounem upevněného mnohdy oprýskanými tyčemi. Byl to vysoký muž, kterého navzdory věku sedmdesát let ještě pořád šlo označit za dobře vypadajícího. Protože mu předčasně zešedivěly vlasy, nikdy doopravdy nevypadal mladě, a kvůli svému pyšnému, impozantnímu vystupování se mu také říkalo „mocný platan“. Návštěvník šel okamžitě k němu a zaujal u toho zdvořilé, až uctivé vzezření.

Ve skleněné předsíni mezi recepcí a lobby se spolu chvíli vestoje bavili. O čem se bavili, neslyšeli muži v lobby ani mladý muž na recepci. Ten si pouze všiml, že Saim Baran svůj protějšek vyzval, aby se posadil v lobby a oba muži to zdá se krátce zvažovali, načež zazvonil telefon, a když se k nim recepční zase otočil, už si ničeho nevšiml. Šli konečně ke vchodu a evidentně se rozhodli někam jít. Saim Baran položil klíče od pokoje na pult a řekl laskavě silným hlasem: „Kdyby se po mě někdo ptal, vrátím se kolem oběda.“ Když se recepčního později nejdříve policie, poté novináři znovu a znovu tvrdošjně vyptávali, napadli ho jen tyto detaily a nic jiného.

Když scházeli po hotelových schodech, zeptal se návštěvník předbíhavě: „Potřebujete ochranu?“

Saim Baran se zastaví. Myšlenka být neustále obklopen ochrankou se mu tak jako tak nezamlouvala, konec konců je tady ve své zemi, pro niž čtyřicet let bojoval, a tak považoval téměř za urážku pohybovat se s ochrankou. Číhavě se rozhlédl, jako by odpověď na tu otázku visela někde ve vzduchu.

„Je to daleko?“

„Nestojí to za řeč, asi dvacet minut cesty,“ odvětil návštěvník a snažil se o úsměv vzbuzující důvěru. „Ani já nejsem neozbrojený. Žádný strach, ochráním vás.“

Saim Baran ještě jednou vdechl čerstvý vzduch provoněný podzimem a řekl: „No, tak jedeme. Když už podzim jednou dorazil tak brzy, neměli bychom ho nechat čekat.“

Nastoupili do auta, návštěvník na sedadle spolujezdce, kde okamžitě sklopil stínítko, aby lépe skryl svoji tvář.

Před nastoupením ještě řekl: „Můžu řídit, jestli chcete,“ ale věděl velmi přesně, že Saim Baran velmi rád řídí, a tedy se často obejde bez řidiče. Ho by tedy určitě řídit nenechal.

Jak očekával, Saim Baran se tomu zasmál znělým smíchem. „Volant nikomu nepůjčuju. V žádném ohledu!“ Usmáli se na sebe. Změtí uliček brzy vyjeli z Diyarbakíru. Byl nádherný den. Tu a tam návštěvník Saimu Baranovi vysvětlil, jak má jet. „Tady doprava, a další ulice doleva.“ Později odbočili z hlavní na cestu, která vedla mezi poli. Místy byl výhled znemožněn vysokým obilím, a nejelo se tam snadno. Nakonec dojeli na louku. „Tady to je,“ řekl návštěvník, a trochu se mu u toho třásl hlas, jakkoli se tomu snažil zamezit.

Oba vystoupili. Saim Baran se vzdálil trochu od auta a porozhlédl se. „Kde to teď jsme?“ Dal si ruce do boků.

Návštěvník se uvážlivě držel za ním, zopakoval s vágním gestem: „Tady to je,“ a sáhl do kapsy bundy.

„A co přesně?“ zeptal se Saim Baran a podíval se nechápavě přes pole.

„Konec cesty, Saime Barane.“ Doposud ještě tak neutrální hlas návštěvníka měl v sobě najednou něco nemilosrdně kovového.

Saim Baran se ohromeně otočil, podíval se na revolver, který na něj mířil, a už neměl čas nic chápat, protože ho trefily tři výstřely a on neživě padl.

Mocný platan byl skolen během několika málo vteřin.

Několikaletý boj, který vedl pro kurdský lid, u kraje pole za Diyarbakirem náhle ukončily tři kulky, do hlavy, krku a hrudi. Při střelení návštěvník v duchu počítal. „Trojice je Boží zákon.“ Všechny své oběti zastřelil třemi kulkami.

Nechal mrtvého a auta tak, jak byli, a rychle zmizel v poli. Byť se polem plným klasů jen špatně pohybovalo, brzy dorazil na cestu, na které na něj čekal potlučený Chevrolet z roku 57 se zapnutým motorem. „Pojď, rychle!“ volali na něj muži z auta. „Za chvíli ti jede autobus!“

Při nastupování jen zašeptal: „vyřízeno,“ dál nemluvili. Všichni kromě něj kouřili. O ani ne dvacet minut později už nenápadně seděl v autobuse z Diyarbakiru do Gaziantepu a díval se z okna. Pozorný pozorovatel by jej považoval za prostého vesničana, chudáčka stíhaného osudem. A následujícího dne, kdy titulky informovali, že známý novinář a spisovatel Saim Baran byl zavražděn neznámým vrahem, by nikoho nenapadlo, že za to může tento muž. Vzdálil se rychle z místa činu.

Všechno proběhlo, jak bylo domluveno. „Pochválen buď Pán, teď už je jich 41,“ pomyslel si. 41 lidí doposud zabil. „Budiž jich je 99, tolik, kolik jmen má Alláh. Až jednou budu pít z kalichu smrti, chci svému Stvořiteli přinést 99 obětí.“